

INFÖRANDET AV SEDLAR OCH MYNT I EUROOMRÅDET

INLEDNING

Den 1 januari 2002 kommer de tolv euroländerna fysiskt att få en gemensam valuta i en historiskt unik valutaövergång. 15 miljarder eurosedlar och 50 miljarder euromynt skall ersätta de nationella sedlarna och mynten som lagligt betalningsmedel.

Den förestående övergången till euro även som fysiskt betalningsmedel har rest frågor kring vilka effekter detta kan få framförallt på inflationen i euroområdet. Denna ruta syftar främst till att diskutera om införandet av nya sedlar och mynt i euroområdet kommer att påverka inflationsutvecklingen och i så fall hur. Detta är av intresse för Sverige då knappt 50 procent av Sveriges totala import kommer från och 40 procent av den totala exporten går till euroområdet.

Redan inledningsvis finns det skäl att notera att det engångsskift i prisnivå som utbytet skulle kunna leda till enbart kommer att ge en inflationsimpuls under en begränsad period. Så länge inte inflationsförväntningarna påverkas av utbytet är eventuella effekter mindre viktiga ur ett penningpolitiskt perspektiv.

KORTSIKTIGA EFFEKTER PÅ PRISNIVÅN

En hypotes som förts fram är att utbytet av sedlar och mynt i euroområdet kommer att leda till en ökad inflationsrisk till följd av att prissättare tar tillfället i akt att avrunda de nya "europriserna" uppåt.

Det finns faktorer som talar för ett visst pristryck uppåt till följd av införandet av eurosedlar och -mynt. Eftersom kostnader relaterade till förberedelser och genomförande av prisförändringar, s.k. *menykostnader*, är betydande, justeras priserna sällan.⁹ Exempelvis ändrar cirka 40 procent av de holländska detaljhandlarna sina priser endast en gång per år, vilket även gäller för svenska företag, och tio procent än mer sällan. Höga menykostnader skulle kunna innebära att företagen "passar på" att justera sina priser i samband med införandet av de nya sedlarna och mynten eftersom kostnaderna för ommärkning av priserna ändå kommer att finnas där.

Vidare är det vanligt att prissätta varor efter s.k.

9 Detta gäller för Nederländerna, se "Risk of substantial price increases due to euro conversion seems limited", De Nederlandsche Bank, juni 2001. För Sverige se rutan "Enkätstudie över svenska företags prissättningsbeteende" i Inflationsrapport 2001:3.

psykologiska nivåer såsom t.ex. SEK 3,99 istället för SEK 4,00. Ett antal studier visar att en sänkning av priset från t.ex. SEK 4,00 till SEK 3,99 skulle ha en avsevärt mer stimulerande effekt på efterfrågan än en prissänkning från SEK 3,99 till SEK 3,98. Övergången till euro även som fysiskt betalningsmedel innebär att en anpassning av priserna till nya psykologiska nivåer måste ske uppåt eller nedåt. Med tanke på menykostnaderna, och beroende på konkurrenssituationen på den aktuella varumarknaden, finns det en risk att företagen tar tillfället i akt att höja priserna för att etablera nya psykologiska nivåer. Enligt en undersökning gjord i Nederländerna angav 30 procent av detaljhandlarna att de hade som avsikt att kombinera utbytet till euro med en prisjustering till attraktiva psykologiska nivåer, medan 43 procent menade att de skulle behålla de gamla prisnivåerna och justera till mer attraktiva nivåer vid ett senare tillfälle.

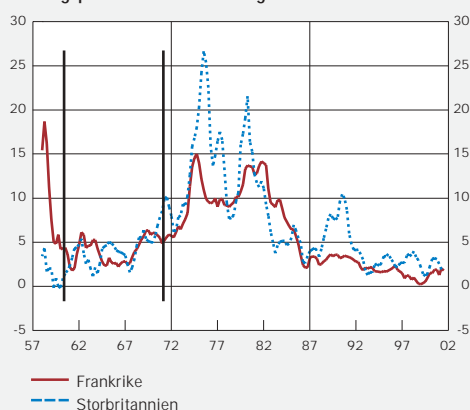
Sammantaget skulle de som "passar på" att höja priserna för att undvika ytterligare menykostnader kunna bidra till en viss effekt på den uppmätta inflationen. Detta innebär dock sannolikt uteblivna prishöjningar vid ett annat tillfälle och således skulle den genomsnittliga inflationen på lite längre sikt troligen inte påverkas påtagligt. Samtidigt är det rimligt att anta att det även kommer att ske vissa prissänkningar till närmaste psykologiska nivå. Detta skulle dock innebära att företagen måste sänka sina vinstmarginaler och/eller sänka sina kostnader.

Konsumenter vet oftast vad en vara bör kosta och baserar sitt köpbeslut på hur det faktiska priset är i relation till detta s.k. *referenspris*. En aspekt som förts fram är att priser i euro kommer att försvåra sådana jämförelser åtminstone till en början. Under tiden skulle det kunna skapa en inflationsimpuls, till följd av felaktiga bedömningar av konsumenterna som leder till att europriiserna verkar mer attraktiva. Det som talar emot detta är att informationen varit utbredd och att dubbel prissättning har varit vanligt förekommande sedan en tid tillbaka.

VAD VISAR EMPIRIN?

I Tyskland, Frankrike, Nederländerna och Finland har det gjorts undersökningar som visar på prishöjningar inför införandet av euron som legalt betalningsmedel. Ett av skälen som anges är avrundning av priserna uppåt till närmaste psykologiska nivå. Historiska exempel av ändrade räkneneenheter vid förändringar i valutasystem ger dock inget belägg för en ökad inflation (se diagram R7). I Storbritannien infördes ett nytt decimalsystem

Diagram R7. KPI i Frankrike och Storbritannien.
Årtlig procentuell förändring

Källa: IMF.

1971. Trots en tillfällig uppgång i inflationen i samband med förändringen finns inga empiriska belegg för att det var just denna som drev upp priserna. I Frankrike utlöste inte heller övergången till den "nya francen" 1959 någon uppgång i inflationen. Övergången var dock en åtgärd bland flera för att få ner inflationen och återskapa förtroendet för den femte republiken.

LÅNGSIKTIGA EFFEKTER AV EN VALUTAUNION

Introduktionen av euron som betalningsmedel i euroområdet kommer att underlätta prisjämförelser mellan länder. Prisskillnaderna mellan olika länder inom unionen är i dag ca 16 procent i genomsnitt, vilket till viss del beror på den psykologiska barriär som det innebär att tänka i olika priser. En ökad möjlighet till prisjämförelser kommer att stimulera efterfrågan på importerade varor från det land som har de lägsta priserna. Detta kommer att resultera i en ökad konkurrens och minskade prisskillnader, vilket borde verka prisdämpande. Dessutom torde den gemensamma valutan på lite sikt innebära lägre kostnader för företagen i form av t.ex. lägre transaktionskostnader, förbättrade finansieringsmöjligheter samt enklare redovisnings- och finansiella system och därmed lägre priser för konsumenterna. Ytterligare en vinst som skulle kunna följa en gemensam valuta är en ökad handel och integration. Sammantaget har den fysiska introduktionen av euron, på kort sikt, liten betydelse för inflationsutvecklingen i euroområdet. På längre sikt kan dock betydelsen för den ekonomiska utvecklingen vara större.